

Ijtimoiy iqtisodiyot fakulteti

Ijtimoiy ish kafedrası

307 – guruh talabasi

Umarov Obidjonning

“Mahallada ijtimoiy ish olib borish”

fanidan yozgan

REFERAT

SAMARQAND - 2015

Mavzu: Obod turmush yili davlat dasturi va uning bajarilishida mahallaning roli.

Reja:

I. Kirish.

II. Asosiy qism.

1. Obod turmush yili: ezgu maqsad va muhim vazifalar

2. Mahallalar xalq farovonligi va obod turmush tayanchidir.

3. 2013-yil - “Obod turmush yili” davlat dasturining ustuvor jihatlari.

III. Xulosa.

IV. Foydalanilgan adabiyotlar.

Prezidentimiz Islom
Karimov 2012 yil 7
dekabrda O‘zbekiston
Respublikasi
Konstitutsiyasining 20
yilligiga bag‘ishlangan
tantanali marosimda 2013
— yilni “Obod turmush
yili”, deb e’lon qildilar.

Kirish.

Prezidentimiz Islom Karimov rahnamoligida aholining hayot sifatini yuksaltirish, mahallalarni yanada obod etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. "Islohot islohot uchun emas, inson uchun" tamoyili hayotda o'z tasdig'ini topayotgan bugungi kunda mamlakatimizda tinchlik-osoyishtalikni yanada mustahkamlash, shaharu qishloqlarimizdagi bunyodkorlik ishlari ko'lamini kengaytirish, tadbirkorlikni rivojlantirish, yoshlarni kasb-hunarga yo'naltirishda mahallalarning o'rni va ta'siri tobora ortib bormoqda.

Shu maqsad yo'lida
2013-yilning "obod
turmush yili" deb
e'lon qilinishi
fikrimizning
tasdig'idir.

Prezidentimiz Islom
Karimovning 2013-yil 14-
fevraldagi qarorida qabul
qilingan “Obod turmush yili”
Davlat dasturida mahalla
instituti faoliyatini
takomillashtirish,
mahallalarning ijtimoiy-
iqtisodiy hayotimizdagi o‘rni va
ta’sirini yanada kuchaytirish,
huquq va vakolatlarini
kengaytirish borasida qator
chora-tadbirlari belgilab
berganlar.

Obod turmush yili: ezgu maqsad va muhim vazifalar

“Obod turmush yili” Davlat dasturi 8 bo‘lim va 86 banddan iborat bo‘lib, ularda mamlakatimizning joriy yilda ijtimoiy-iqtisodiy, ma’naviy hamda siyosiy hayotini rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari, aholi farovonligini oshirish, har bir oilada umuman, jamiyatimizda ijtimoiy barqarorlik, tinchlik va totuvlikni ta’minlash yo‘llari aniq belgilangan.

Jumladan, mahalla xalqimiz hayotida muhim o‘rin tutadi. Shu munosabat bilan 2013 yilgi Davlat dasturida mahalla instituti faoliyatini yanada takomillashtirish, ularning huquq va vakolatlarini kengaytirish, joylarda ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishga oid masalalarni hal etishda ularning o‘rni va ahamiyatini oshirish, yosh hamda kam ta‘minlangan oilalarni ijtimoiy qo‘llab-quvvatlashni kuchaytirish, mahallalar va turar joy massivlarining tashqi qiyofasini yaxshilash, obodonlashtirish hamda ko‘kalamzorlashtirishga oid muhim kompleks chora-tadbirlarni bajarish rejalashtirilgan.

Xususan, Davlat dasturini hayotga tatbiq etish doirasida “Yosh oilalar uchun turar — joy” dasturini, imtiyozli kreditlar taqdim etish orqali, ayniqsa, qishloq joylarda xotin-qizlar tadbirkorligini har tomonlama rivojlantirish va moliyalash bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish rejalashtirilgan. Shu maqsadda “Oila farovonligini yanada oshirish maqsadida ayollarni tadbirkorlik faoliyatiga jalb qilish” loyihasi ro'yobga chiqariladi.

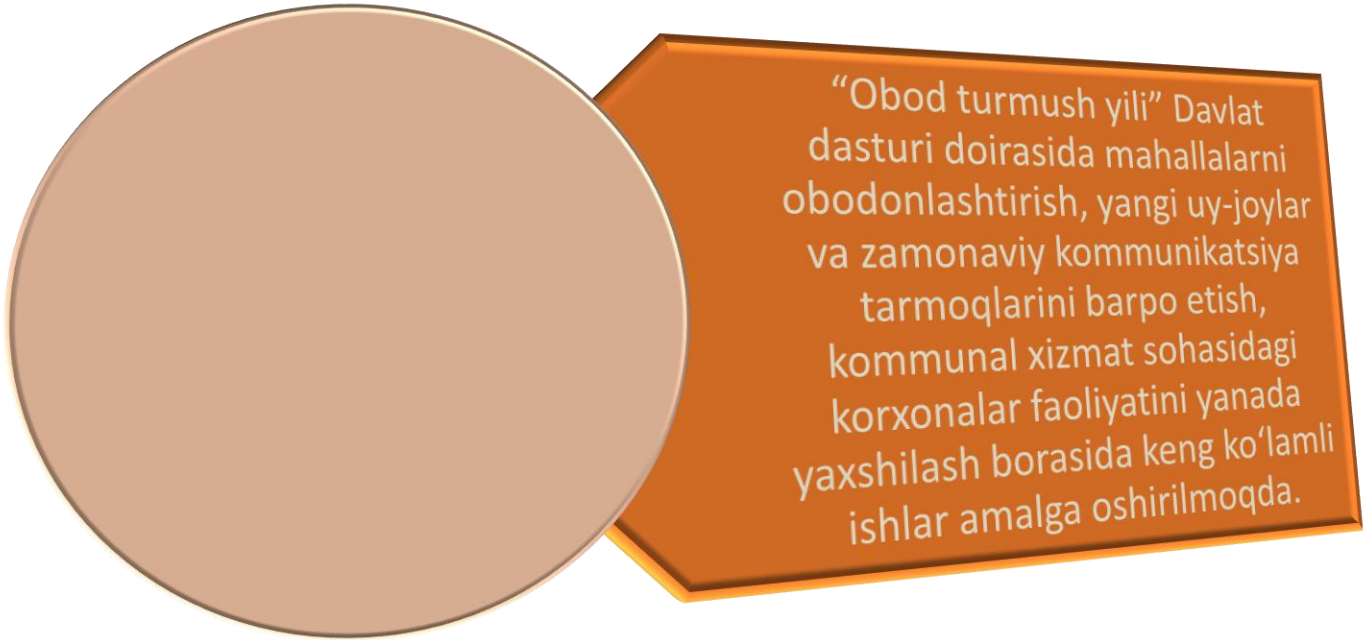

Dasturda qayd etilgan tadbirlarni amalga oshirish uchun jami 6655 milliard so‘m yoki 919,2 million AQSH dollariga teng mablag‘ yo‘naltiriladi. Shuning 3312,4 milliard so‘mini davlat byudjeti va byudjetdan tashqari mablag‘lar, 1917,9 milliard so‘mini ijrochilar va homiylar, 1424,7 milliard so‘mini tijorat banklarining kreditlari tashkil qiladi.

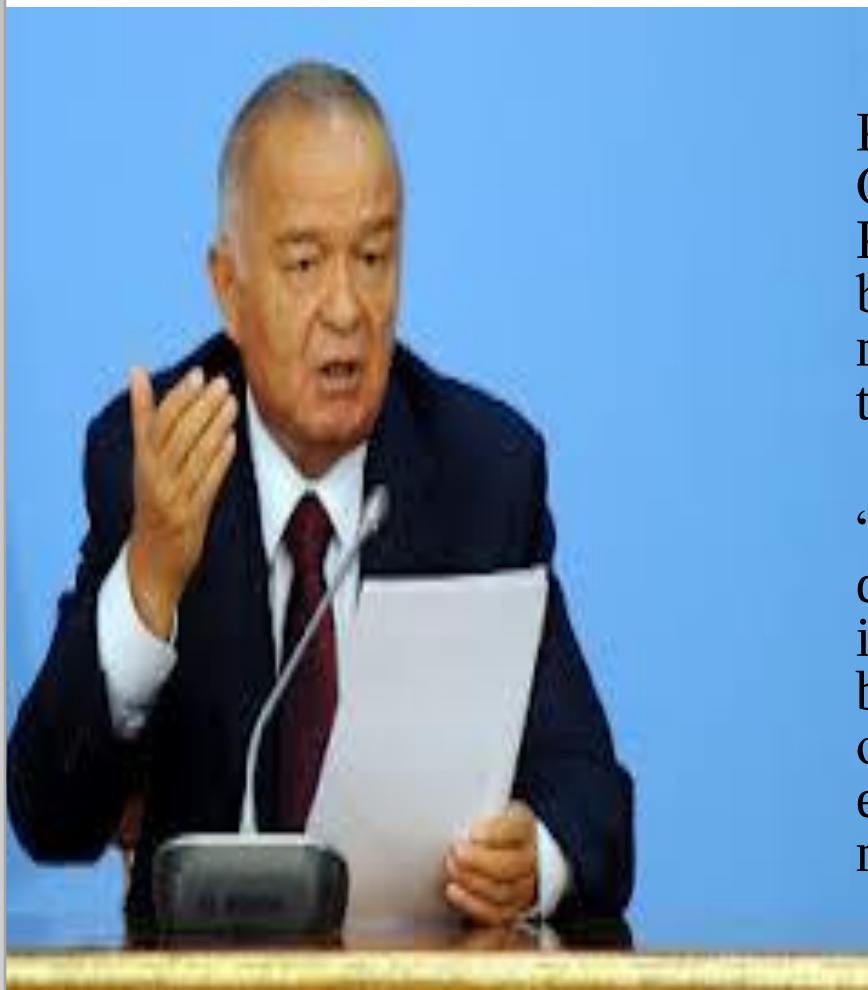

2. Mahallalar xalq farovonligi va obod turmush tayanchidir.

Mahalla-o'zbek xalqi ijtimoiy tarixiy taraqqiyotining mahsuli birdamlik va tinch-osoyishta turmushining beqiyos tayanchidir. "Mahalla – ham ota, ham ona" degan hikmatli naqlni hayotiy haqiqatning ifodasi sifatida qabul qilamiz. Mahalla odamlar o'rtasidagi munosabatlarda yaxshi qo'shnichilikni hurmat va insonparvarlikni tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi.

“Obod turmush yili” Davlat dasturi doirasida mahallalarni obodonlashtirish, yangi uy-joylar va zamonaviy kommunikatsiya tarmoqlarini barpo etish, kommunal xizmat sohasidagi korxonalar faoliyatini yanada yaxshilash borasida keng koʻlamli ishlar amalga oshirilmoqda.

Prezidentimiz Islom Karimov 2012 yil 7 dekabrda O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 20 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimda 2013 — yilni “Obod turmush yili”, deb e’lon qildi.

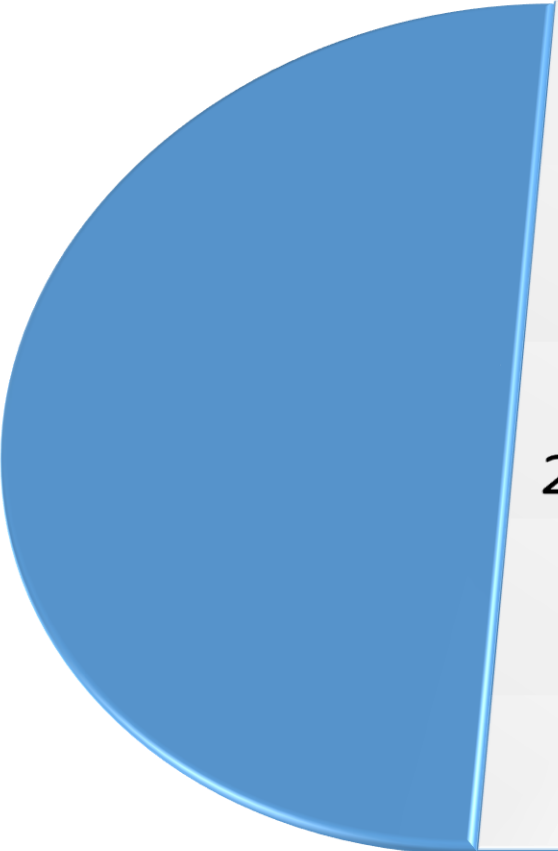
Ushbu ezgu maqsadlar “Obod turmush yili” Davlat dasturida o‘zining to‘liq ifodasini topdi. Dasturda belgilab berilgan chora-tadbirlar o‘tgan yillarda hayotga tatbiq etilgan keng ko‘lamli ishlarning mantiqiy davomidir.

Mamlakatimizda har bir yilga shu davr ichida taraqqiyotning muhim yoʻnalishlarini ifoda etadigan nom berish ezgu anʼanaga aylangan. Dolzarb ijtimoiy-iqtisodiy vazifalarni hal etish uchun tegishli davlat dasturlari ishlab chiqilib, yil davomida amalga oshirilmoqda. Mazkur jarayonga investitsiyalar ajratishda nafaqat davlat, balki nodavlat tuzilmalar, jamoat tashkilotlari, korxonalar ham ishtirok etmoqda. Oʻtgan yillar tajribasi shuni koʻrsatmoqdaki, bunday dasturlarning hayotga tatbiq etilishi muayyan davrda bajarilishi belgilangan vazifalarni yuksak samaralar bilan amalga oshirish imkonini beradi.

**Ayni paytda istiqboldagi bir
necha yil uchun zamin yaratib,
rivojlanish yo'nalishlarini
belgilab olishga ko'maklashadi.
Eng muhimi, bularning barchasi
aholining turmush darajasi va
farovonligini yanada oshirishga
qaratilgan ishlar izchilligini
ta'minlash, jamiyatimiz,
xalqimiz va mamlakatimizning
yanada ravnaq topishiga xizmat
qiladi.**

Dasturda rejalashtirilgan kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish vazifasi davlat va nodavlat tashkilotlar, fuqarolik jamiyati institutlari, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari, mamlakatimizning barcha fuqarolari qatnashishini taqozo etadi. Ularni bajaradigan muayyan ijrochilar – tegishli vazirlik va idoralar, amalga oshiriladigan tadbirlarning ijro muddatlari, moliyalash manbalari, monitoring tizimi, qonuniy-huquqiy, tashkiliy hamda iqtisodiy mexanizmlari belgilangan.

Aholi farovonligi va real daromadlari muttasil o'sishini ta'minlash, bandlikni oshirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik, fermerlikni yanada rivojlantirish, aholiga, avvalo, ijtimoiy ehtiyojmand qatlamlar va kam ta'minlangan oilalarga davlat tomonidan manzilli himoya va ijtimoiy yordam ko'rsatish tizimini takomillashtirish "Obod turmush yili" Davlat dasturining muhim yo'nalishlaridandir.

Dasturda zamonaviy yo'llar, muhandislik-kommunikatsiya va transport infratuzilmasini rivojlantirishga ham katta e'tibor qaratilgan. Umumiy foydalaniladigan avtomobil yo'llarini kapital ta'mirlash, shuningdek, qishloq joylarda uzunligi 239,1 kilometr bo'lgan yangi, tutashgan avtomobil yo'llarini barpo etish, shaharlarda yangi ko'chalar qurish, mavjudlarini rekonstruksiya qilish va kapital ta'mirlash rejalashtirilgan.

Davlat dasturida to'rtta qonun – O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi "Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida"gi, "Fuqarolar yig'ini raisi (oqsoqoli) va uning maslahatchilari saylovi to'g'risida"gi, yoshlarni ishga joylashtirish shart-sharoitlarini yanada takomillashtirishga qaratilgan "O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksiga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi, bolalar huquqlarini himoya qilishni kuchaytirish maqsadida "O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksi va O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksiga oila institutini takomillashtirishga qaratilgan o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi qonunlarni qabul qilish ko'zda tutilgan. Bundan tashqari, "Yuridik va jismoniy shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi, "O'zbekiston Respublikasida jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi, "Ijtimoiy sherikchilik to'g'risida"gi, "Ekologik nazorat to'g'risida"gi qonun loyihalari ishlab chiqiladi.

2013-yilda byudjet tashkilotlari xodimlari ish haqi, pensiya, nafaqalar va stipendiyalar miqdorini o'rtacha kamida 23 foizga oshirish ko'zda tutilgan. Ijtimoiy sohani yanada rivojlantirish va aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlash samaradorligini oshirish maqsadida Davlat byudjeti jami xarajatlarining qariyb 60 foizi yo'naltiriladi.

Dasturda yangi ishlab chiqarish va infratuzilma ob'ektlarini qurish, xizmat ko'rsatish, kichik biznes, oilaviy tadbirkorlik sohalarini rivojlantirish, kasanachilikni kengaytirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar belgilangan. 2013-yilda, birinchi navbatda, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik, fermerlik hamda kasanachilikni barqaror rivojlantirish hisobidan 970 mingdan ziyod yangi ish o'rinlari yaratish ko'zda tutilmoqda.

Dasturda zamonaviy yo‘llar, muhandislik-kommunikatsiya va transport infratuzilmasini rivojlantirishga ham katta e’tibor qaratilgan. Umumiy foydalaniladigan avtomobil yo‘llarini kapital ta’mirlash, shuningdek, qishloq joylarda uzunligi 239,1 kilometr bo‘lgan yangi, tutashgan avtomobil yo‘llarini barpo etish, shaharlarda yangi ko‘chalar qurish, mavjudlarini rekonstruksiya qilish va kapital ta’mirlash rejalashtirilgan.

Davlat dasturiga muvofiq tijorat banklari tomonidan oilaviy, xususiy tadbirkorlik sub'ektlari, hunarmandchilikni rivojlantirish, shaxsiy yordamchi va dehqon xo'jaliklari, shuningdek, kasb-hunar kollejlari bitiruvchilariga o'z biznesini tashkil etishi uchun kreditlar ajratish amaliyotini kengaytirish rejalashtirilgan. Joriy yilda bunday kreditlarning umumiy hajmi 269,6 milliard so'mni tashkil qiladi.

Dasturda mamlakatimizning har bir hududida sanoatni rivojlantirish bo'yicha hududiy dasturlarni ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratilgan. Ularda sanoat kooperatsiyasini mustahkamlash, hududiy korxonalarni mahalliyashtirish dasturini amalga oshirishga jalb etish, bo'sh yotgan ishlab chiqarish maydonlari negizida yangi ishlab chiqarishlarni tashkil etish ko'zda tutilgan.

Qishloq aholisini bog‘dorchilik faoliyatiga jalb etish, uzumchilik, chorvachilik va ipakchilikni rivojlantirish ham aholi bandligi hamda daromadlarini oshirishga xizmat qiladi. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlash va oziq-ovqat tovarlari ishlab chiqarishni ko‘paytirish uchun yangi korxonalar barpo etish, mavjudlarini rekonstruksiya va modernizatsiya qilish bo‘yicha 288 loyihani amalga oshirish rejalashtirilgan. Qayta ishlash hajmlari, jumladan, ishlab chiqarishni kengaytirish va qishloq xo‘jaligi uchun zamonaviy mini-texnologiyalarni joriy etish hisobidan ko‘paytiriladi.

“Elektron hukumat” tizimini jadal shakllantirish ham muhim va dolzarb vazifadir. Internet tarmog‘ida “bir darcha” rejimida faoliyat yuritadigan interfaol davlat xizmatlari yagona portalini yaratish mo‘ljallangan bo‘lib, bu iqtisodiy faoliyat sub’ektlari va boshqaruv organlarining o‘zaro munosabatlarini sezilarli darajada soddalashtirish imkonini beradi.

2013-yilda sogʻliqni saqlash tizimidagi islohotlarni chuqurlashtirishga oid ishlar davom ettiriladi. Shu maqsadda aholi salomatligini saqlash tizimini takomillashtirish, sogʻliqni saqlash muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash va rivojlantirish, ularni zamonaviy tashxis va davolash asbob-uskunalari bilan jihozlash, xastaliklarning oldini olishni kengaytirish hamda davolashning ilgʻor texnologiya va uslublarini joriy etish, pirovard natijada fuqarolar, ayniqsa, onalar va bolalar salomatligini mustahkamlash boʻyicha chora-tadbirlar amalga oshiriladi. Chekka joylardagi aholi punktlarida 32 qishloq vrachlik punktini barpo etish, 54 tibbiyot birlashmasini qurish va rekonstruksiya qilish koʻzda tutilgan. Respublika ixtisoslashtirilgan ilmiy-amaliy tibbiyot markazlari, 11 viloyat koʻp tarmoqli tibbiyot markazi va boshqa sogʻliqni saqlash muassasalarini rekonstruksiya qilish rejalashtirilgan. Ularning barchasi, shuningdek, 13 viloyat bolalar koʻp tarmoqli tibbiyot markazi zamonaviy tashxis va davolash uskunalari bilan jihozlanadi.

Inson kapitaliga investitsiyalarni yoʻnaltirish – izchil iqtisodiy rivojlanish va aholi farovonligini oshirishning muhim shartidir. Shu maqsadda joriy yil Davlat dasturida jismoniy va maʼnaviy sogʻlom, barkamol avlodni tarbiyalash, zamonaviy hunarlarni puxta egallagan mutaxassislarni tayyorlash, taʼlim darajasini yanada takomillashtirish va uning sifatini oshirish, taʼlim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash boʻyicha amalga oshiriladigan ishlarning har tomonlama samaradorligini taʼminlash koʻzda tutilgan.

Prezidentimiz Islom Karimov tomonidan belgilab berilgan vazifalar ijrosini taʼminlash doirasida 217 umumtaʼlim maktabini rekonstruksiya qilish va 164 umumtaʼlim maktabini, 159 akademik litsey hamda kasb-hunar kollejlarini kapital taʼmirlash, 55 musiqa va sanʼat maktabi hamda 116 bolalar sporti obʼektini, oliy taʼlim muassasalari tizimidagi 45 inshootni qurish va rekonstruksiya qilish rejalashtirilgan. Ularning barchasi zarur uskuna va inventarlar bilan jihozlanadi. Shu bilan birga, bolalar sogʻlomlashtirish oromgohlarini qurish, rekonstruksiya qilish va kapital taʼmirlash ham koʻzda tutilgan.

“Obod turmush yili” Davlat dasturida xalqimizning turmush darajasi va hayot sifatini yanada oshirish, munosib yashash va ijtimoiy-maishiy sharoitlarni yaratish, yangi turar joylar qurish, zamonaviy yo‘llar va muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirish, aholi punktlarini toza ichimlik suvi, elektr va issiqlik energiyasi bilan kafolatli ta’minlash bo‘yicha aniq chora-tadbirlarni amalga oshirishga alohida e’tibor qaratilgan. Masalan, 2013-yilda 553 qishloq massivida namunaviy loyihalar asosida 10 mingta yakka tartibdagi uy-joy quriladi, mamlakatimiz aholisini, birinchi navbatda, qishloq aholisini suv, gaz va kanalizatsiya xizmatlari, elektr energiyasi bilan ta’minlashni yaxshilash bo‘yicha loyihalar amalga oshiriladi, minglab kilometr yangi yuqori voltli elektr uzatish liniyalari, suv chiqarish hamda gaz taqsimlash tarmoqlari ob’ektlari barpo etiladi va mavjudlari rekonstruksiya qilinadi.

Dasturda zamonaviy yo‘llar, muhandislik-kommunikatsiya va transport infratuzilmasini rivojlantirishga ham katta e’tibor qaratilgan. Umumiy foydalaniladigan avtomobil yo‘llarini kapital ta’mirlash, shuningdek, qishloq joylarda uzunligi 239,1 kilometr bo‘lgan yangi, tutashgan avtomobil yo‘llarini barpo etish, shaharlarda yangi ko‘chalar qurish, mavjudlarini rekonstruksiya qilish va kapital ta’mirlash rejalashtirilgan.

Dasturda qayd etilgan tadbirlarni amalga oshirish uchun jami 6 655 milliard so‘m yoki 919,2 million AQSH dollariga teng mablag‘ yo‘naltiriladi. Shuning 3 312,4 milliard so‘mini davlat byudjeti va davlatdan tashqari jamg‘armalar, 1 917,9 milliard so‘mini ijrochilar va homiylar, 1 424,7 milliard so‘mini tijorat banklarining kreditlari tashkil qiladi. Shuningdek, 664,6 million dollar hajmida xalqaro tashkilotlar, moliya institutlarining mablag‘lari va grantlar jalb etiladi.

Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar, barcha tuman va shaharlarda “Obod turmush yili” Davlat dasturini amalga oshirish bo‘yicha komissiyalar tashkil etiladi. Ularning vazifalari Davlat dasturida ko‘zda tutilgan tadbirlarning so‘zsiz, to‘liq va o‘z vaqtida amalga oshirilishini ta‘minlash, shuningdek, tegishli hududiy dasturlarni ishlab chiqish hamda bajarishdan iboratdir.

Davlat dasturini ishlab chiqish va amalga oshirish bo‘yicha respublika komissiyasi zimmasiga davlat va xo‘jalik boshqaruvining respublika organlari, joylardagi davlat hokimiyati organlari hamda boshqa tashkilotlarning unda belgilangan tadbirlarning to‘liq va o‘z vaqtida bajarishiga doir ishlarni muvofiqlashtirish vazifasi yuklatilgan.

“Obod turmush yili” Davlat dasturi mamlakatimizni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning barcha muhim yo‘nalishlarini qamrab olgan. Uning samarali amalga oshirilishi esa xalqimizning hayotini yanada yaxshilash, farovon, tinch va osuda turmush kechirishi, mamlakatimiz ravnaqini ta’minlash yo‘lidagi yana bir muhim qadam bo‘ladi.

“Yosh oilalarni ijtimoiy qo‘llab-quvvatlashga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi hukumat qarori qabul qilindi. Shu asosda yosh oilalar uchun 2012-2013-yillarda har biri 48 ta kvartiraga ega bo‘lgan 100 ta ko‘pqavatli uy qurish ishlari amalga oshirilmoqda.

2012-yilning o‘zida 2 ming 400 ta kvartira foydalanishga topshirilgan bo‘lsa, kelgusi yilda yana shuncha kvartira quriladi. Ana shunday uylarni sotib olishda qulay imkoniyat yaratish uchun minglab yosh oilalarga 15-yil muddatga mo‘ljallangan 210 milliard so‘mga yaqin imtiyozli ipoteka kreditlari berildi.

Ta'kidlash kerakki, "Mustahkam oila yili" jamiyatimizning ma'naviy negizlarini yanada rivojlantirish, azaliy qadriyatlarni asrab-avaylash, yuksak ma'naviy muhitni qaror toptirishda, milliy mentalitetimizga yot bo'lgan zararli ta'sirlarga qarshi turishda beqiyos kuch bo'lgan oilaning o'рни va nufuzini oshirishga qaratilgan ko'plab tadbirlarga, jumladan, turli ko'rik-tanlovlar, festivallar, ko'rgazma va ijodiy kechalarga boy bo'ldi.

Mamlakatimizda ijtimoiy ahamiyatga molik boshqa ob'ektlar qatori zamonaviy sport inshootlari barpo etish, bu yo'nalishdagi infratuzilma tarmoqlarini yanada kengaytirish borasidagi ishlar ham izchil davom ettirilmoqda.

Birgina joriy yilning o'zida 168 ta bolalar sporti ob'ekti foydalanishga topshirildi va bugungi kunda 6 yoshdan 15 yoshgacha bo'lgan 1 million 600 mingdan ziyod bolalarimiz sport bilan muntazam shug'ullanish imkoniga ega bo'ldi.

Yurtimizda sport sohasini yanada rivojlantirish, o'zbek futboli rivojini yangi bosqichga ko'tarish maqsadida azim poytaxtimiz Toshkent shahrida zamonaviy "Bunyodkor" sport majmuasi qurib foydalanishga topshirilgani mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy salohiyatini yana bir bor yorqin namoyon etdi. Markaziy Osiyoda yagona bo'lgan ushbu majmua yoshlarimizni ham jismoniy, ham ma'naviy jihatdan sog'lom avlod etib o'stirish, sportchilarimizning jahon maydonlarida yuksak marralarni egallashiga, O'zbekistonimizning dunyodagi obro'-e'tiborini yanada yuksaltirishga xizmat qilishi muqarrar.

Xulosa

Xulosa qilib shuni aytish kerakki “Obod turmush yili” davlat dasturi asosidagi g’oyalar hozir ham davom etmoqda. Xususan buni zamonaviy turar uy – joylar qurilishida, mikro kreditlar, tadbirkorlik, kasanachilik va umuman aholining yashash turmush darajasini yuksaltirishga bo’lgan kuchli e’tiborda ko’rish mumkin.

Joriy yil dastur doirasida barcha moliyaviy manbalar hisobidan 2 trillion so‘mdan ortiq hamda 100 million AQSh dollaridan ziyod mablag‘ sarflanganining o‘zi, o‘ylaymanki, bizning amalga oshirgan ishlarimizning ko‘lami va miqyosi naqadar keng va ulkan ekanidan yaqqol dalolat beradi.

O‘tgan davr mobaynida bizning bu borada to‘plagan tajribamiz shuni ko‘rsatmoqdaki, yilga faqat chiroyli nom berish emas, bu g‘oyani mutlaq ko‘pchilik, umumxalq manfaatiga daxldor bo‘lgan aniq maqsad va mazmun bilan, ta’sirchan va samarali tadbirlar bilan to‘ldirish hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

- *Karimov I.A.* Bizdan ozod va obod vatan qolsin. T., «O‘zbekiston», 1994- y.
- *Karimov I.A.* O‘zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashrish yo‘lida. T., «O‘zbekiston», 2005- y.
- “Fuqarolar yig‘ini raisi va uning maslahatchilari saylovi to‘g‘risida” 2013 – yil
- “Obod turmush yili” davlar dasturi
- *Usmanova M.A.* “Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshharish organlari aholini ijtimoiy himoyalashni amalga oshiruvchi sub’ekt sifatida” 2004 yil.